

Magdalena Gumkowska

V Międzynarodowy Plener Kowalstwa Tradycyjnego - Pszczyna '84

Ochrona Zabytków 37/4 (147), 306-307

1984

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

W dniach od 7 do 9 listopada 1983 r., w stolicy Szwecji odbyło się sympozjum naukowe, którego inspiracją były wytyczne do poszerzonego programu ICOMOS-u, zwracające uwagę na główne aspekty ochrony relikwów archeologicznych oraz na fakt dość ograniczonej możliwości instytucjonalnego ogarnięcia całości tej problematyki w Europie. Bezpośrednim celem sympozjum była wymiana doświadczeń na temat ochrony zabytków archeologicznych w krajach europejskich i ustalenie toku dalszego postępowania w kierunku wypracowania optymalnych metod działania przede wszystkim od strony praktycznej.

W obradach uczestniczyli specjaliści z: Danii, Holandii, Niemieckiej Republiki Demokratycznej, Polski, Szwecji, Finlandii, Norwegii oraz Wielkiej Brytanii. Polskie środowisko archeologiczno-konserwatorskie reprezentował mgr Eligiusz Dworaczyński z ramienia PP Pracowni Konserwacji Zabytków.

Trzydniowe obrady toczyły się wokół następujących tematów:

I — Sprawy organizacyjne i dotychczasowe osiągnięcia ICOMOS-u.

1. Wczesniejsze i obecne uwarunkowania.

2. Archeologia w obrębie Rady Europejskiej.

3. ICOMOS i archeologia.

II — Zagadnienia o charakterze roboczym.

1. Jak uniknąć zniszczenia relikwów archeologicznych w trakcie utylizacji, restauracji itp., poprzez zintegrowany proces konserwacji.

2. Planowanie i priorytety w działalności badawczej w obliczu nieuniknionego zniszczenia.

III — Ustalenie dalszego działania w kierunku właściwej ochrony zabytków archeologicznych.

1. Problemy rzetelnej popularyzacji wartości wszystkich zabytków archeologicznych wśród społeczeństwa i władz.

2. Wytyczenie toku postępowania gwarantującego osiągnięcie zamierzonych celów w praktyce.

W pierwszym dniu obrad, po referacie wprowadzającym Rolanda Pålssona (Szwecja), dyrektora generalnego Riksanantikvarieämbetet, główne materiały przedstawił: Margareta Björnstad (Szwecja) — zastępca generalnego dyrektora tej instytucji oraz Henry Cleere (Wielka Brytania) — dyrektor Towarzystwa Archeologii Brytyjskiej.

Drugi dzień obrad poświęcony był w całości zagadnieniom tzw. archeologii konserwatorskiej w poszczególnych krajach. Poruszane tematy dotyczyły szerokich zagadnień, co było po linii nieoficjalnego założenia swobodnej dyskusji i prezentacji przez zebranych własnych opinii. Obrady przyjęły formę ogólnej wymiany poglądów, która wykażała odrębność proporcji problematyki ochrony zabytków archeologicznych w różnych krajach, pomimo podobieństwa podstawowego kierunku postępowania.

Komunikat R. H. J. Kloka (Holandia), szefa Departamentu Zabytków i Dokumentacji, uwypuklił konieczność systematycznej ewidencji stanowisk archeologicznych, jako podstawy praktycznego działania na rzecz ochrony zabytków przed zniszczeniem.

Od strony gospodarzy komunikat o podobnym charakterze wygłosił Jan-Gunnar Lindgren, terenowy inspektor ds. Zabytków Archeologicznych z Mariestad, kładąc szczególny nacisk na problem określenia kryteriów wyboru stanowisk do badań w wypadku zagrożenia znacznych obszarów przez wielkie inwestycje.

Kelvin Ekeland (Szwecja), pierwszy kustosz Sekcji Konserwacji i Ochrony Zabytków Historycznych w Riksanantikvarieämbetet, zwrócił uwagę na konieczność funkcjonowania centralnego archiwum dla wszystkich informacji, aktualizowanego na bieżąco, oraz centralnej składnicy materiałów.

Andrew D. Saunders (Wielka Brytania), inspektor Królewskiej Komisji Zabytków w Departamencie Ochrony Środowiska, poruszając problematykę zabytków archeologicznych w obecnych strukturach miejskich i w pojedynczych budynkach, szeroko przedstawił swój pogląd na temat kryteriów wyboru stanowisk do badań na podstawie osiągnięć w tej dziedzinie od strony prawnej i naukowej.

Kolejny komunikat Øivinda Lunde (Norwegia), szefa Departamentu Archeologii w Riksanantikvaren, poświęcony był problemom ewidencji i ochrony stanowisk archeologicznych na podstawie przedsięwzięcia „The Archaeological Subjects Plan at the Area”, będącego odpowiednikiem AZP w Polsce.

W najobszerniejszym wystąpieniu Peter J. Fowler (Wielka Brytania), z Działu Ewidencji Zabytków Kró-

lewskiej Komisji Zabytków przedstawił swoje doświadczenia i poglądy w formie postulatów do ewentualnego szerszego zastosowania.

W trzecim dniu spotkania Kristian Kristiansen (Dania), szef Oddziału Zabytków w Narodowej Agencji Ochrony Środowiska, zreferował problematykę popularyzacji archeologii wśród społeczeństwa i władz w krajach europejskich i wskazał na przyczyny braku świadomości konserwatorskiej u osób mających na co dzień styczność z zabytkami. Zaproponował także utworzenie komisji w łonie ICOMOS-u do spraw ewidencji stanowisk archeologicznych i ustanowienie międzynarodowego symbolu dla oznakowania miejsc i obiektów archeologicznych.

Komunikat podsumowujący obrady wygłosił Henry Cleere. Dotyczył on takich zagadnień, jak:

1) sprecyzowanie znaczenia inwentaryzacji dla wszystkich kategorii zabytków archeologicznych w aspekcie badań interdyscyplinarnych;

2) ustalenie sposobu określania kryteriów wyboru obiektów do badań oraz banku informacji dla kodu maszyn cyfrowych;

3) uporządkowanie archeologicznej problematyki badawczej starych miast europejskich;

4) powiązanie zainteresowań władz konserwatorskich z poszczególnych krajów w ramach międzynarodowej komisji ds. archeologii konserwatorskiej ICOMOS-u i powołanie sekretariatu.

Po dyskusji na temat organizacji i pracy takiej komisji poruszono sprawę wyboru miejsca na kolejne spotkanie. Bernhard Gramsch (NRD), dyrektor Muzeum Archeologicznego i Historycznego w Poczdamie, zaproponował usługi własnej instytucji na ten cel.

W trakcie dyskusji Eligiusz Dworaczyński, kierownik Pracowni Archeologiczno-Konserwatorskiej w Tarnowie (PP Pracowni Konserwacji Zabytków — Oddział Kraków), przedstawił informację na temat problemów ochrony relikwów archeologicznych w Polsce.

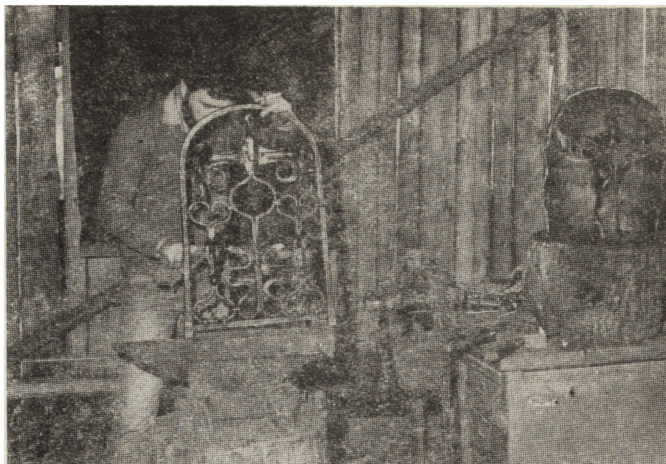
Eligiusz Dworaczyński

V MIĘDZYNARODOWY PLENER KOWALSTWA TRADYCYJNEGO — PSZCZYNA '84

Już po raz piąty w malowniczym skansenie „Zagroda wsi pszczyńskiej” spotkali się kowale — rzemieślnicy z krajów socjalistycznych,

którzy w ramach działalności Komisji ds. Szkolenia Zawodowego Grupy Roboczej Krajów Socjalistycznych ds. Konserwacji Zabytków

Historii, Kultury i Muzealiów pracowali nad wykonaniem własnych pomysłów artystycznych. Od 14 do 25 maja 1984 r. w unowocześnie-

Uczestnicy V Międzynarodowego pleneru kowalstwa tradycyjnego Pszczyzna '84 (fot. T. Kalarus)

nych i powiększonych kuźniach (za co specjalne wyrazy uznania należą się współorganizatorom imprezy Towarzystwu Miłośników Ziemi Pszczyńskiej) Iwan Iwanow i Stojan Mirczew z Bułgarii, Jaromír Juříček i Oldřich Bartošek z Czechosłowacji oraz Algierdas Stankus z Litewskiej SRR i Stanisław Bajus oraz Leszek Suszek z lubelskiego Oddziału PP PKZ wykonali kilkanaście interesujących prac. Idea pleneru jest wymiana doświadczeń w zakresie technik i transponowania wzorów narodowych w rzemiośle artystycznym. Tegoroczny — jubileuszowy plener — przyniósł prace zróżnicowane co do treści i rozwiązań formalnych. Od niezmiernie ciekawych, nawiązujących do kultury narodowej prac artystów z Bułgarii, po nowoczesne, ale także nawiązujące do symboliki sztuki litewskiej prace Algierdasa Stankusa i swoiste pastisze czy tak obecnie modne „żarty” formalne Jaromíra Juříčka. Przeważało jednak kowalstwo tradycyjne, to, z którym artyści, pracownicy przedsiębiorstw konserwatorskich krajów uczestniczących w spotkaniu mają do czynienia na co dzień. Ich własna inwencja, sprawność warsztatowa, pasja uwidoczniają się w wykonanych pracach. A zadanie jest dodatkowo trudne, bowiem warunki „połowe”, kuźnie tradycyjne, nie tak nowo-

czesne, dające możliwość szybkiego, łatwiejszego wykonania zamysłu, wymagają specjalnych zdolności, wytrwałości i kunsztu formalnego. Oprócz specjalnych upominków podkreślających jubileuszowy charakter imprezy, w 1984 r. organizatorzy, tj. Grupa Robocza Krajów Socjalistycznych ds. Konserwacji Zabytków i Muzealiów, PP Pracownie Konserwacji Zabytków i Towarzystwo Miłośników Ziemi Pszczyńskiej, postanowili przyznać 7 równorzędnych nagród, których fundatorami były różne instytucje. I tak nagrodę PP PKZ za wazon z kwiatami otrzymał Jaromír Juříček (CSRS), kolejną nagrodę PP PKZ otrzymał Algierdas Stankus (ZSRR) za kinkiet, nagrodę Naczelnika Miasta i Gminy otrzymał Stojan Mirczew (BRL) za kratę i rzeźbę, nagrodę komisarza pleneru Iwan Iwanow (BRL) za kratę i stojak na polana do kominka. Polskim przedstawicielom przypadły w udziale nagrody Towarzystwa Miłośników Ziemi Pszczyńskiej za kinkiet i komplet do drzwi. Towarzystwo Miłośników Ziemi Pszczyńskiej przyznało też swoją nagrodę przedstawicielowi CSRS Oldřichowi Bartoškowi za lustro. Już w zeszłym roku uczestnicy pleneru przyłączyli się do działań na rzecz ochrony zabytkowych obiektów Pszczyzny. Odbudowana stara-

niem i wielkim nakładem prac Towarzystwa Miłośników Ziemi Pszczyńskiej kamieniczka w centrum miasta zyskała wówczas okucia do okien i klamki. W 1984 r. piękne kraty wykonane przez zespół czeski i polski powiększą wkład plenerowiczów na rzecz miasta i regionu. I tak być powinno, bo przecież idea Grupy Roboczej jest ochrona zabytków, dbałość o formę i świadomość związków rzemiosła współczesnego z tradycją. 25 maja w Galerii „U Eliasza i Pistulki” na rynku Pszczyńskim odbył się wernisaż prac, które dziś stanowią już (zebrane ze wszystkich plenerów) pokazną kolekcję prezentowaną nie tylko w województwie katowickim, ale także w Warszawie. W wernisażu uczestniczyli przedstawiciele władz miejskich, wojewódzkich, a także PP PKZ. Planowanie w najbliższej przyszłości uruchomienie Muzeum Kowalstwa Tradycyjnego pozwoli wielu zainteresowanym na bliższe zaznajomienie się z dorobkiem rzemieślników-artystów, których codzienny, zawodowy trud pozostaje częstokroć bezimienny, wpisany w strukturę zabytkowych obiektów, które wykonują oni w swych przedsiębiorstwach.

Magdalena Gumkowska

KLUB INDYWIDUALNYCH UŻYTKOWNIKÓW OBIEKTÓW ZABYTKOWYCH

W maju 1984 r. zawiązał się przy Komisji Opieki nad Zabytkami Zarządu Głównego PTTK w Warszawie Klub Indywidualnych Użytkowników Obiektów Zabytkowych. Prezesem Tymczasowego Zarządu Klubu został architekt Marek Skrzyński. Redakcja „Ochrony Zabytków” odnotowuje powstanie Klubu z nadzieją, że będzie on służył ludziom, którzy podjęli lub podejmą w przyszłości niemały trud ratowania zabytków architektury w naszym kra-

ju przez ich przejmowanie i zagospodarowanie, a zwłaszcza przez należyte ich utrzymywanie według wszelkich wskazań konserwatorskich. Dla wielu, którzy opanowani zostali nieodpartą ideą zrealizowania własnie w ten sposób swych zamierzeń życiowych, a nierzadko swych marzeń — stały dotychczas na przeszkodzie dwie bariery, które należało pokonać. Pierwsza z nich — to bariera psychologiczna polegająca na podjęciu trudnej nieraz de-

cyzji przejścia i zajęcia się obiektem zabytkowym, druga — to trudności biurokratyczne piętrzące się przed każdym niemal, kto musi mieć do czynienia z podstawowym ogniwem administracji, jakim jest gmina. Klub zamierza popularyzować ideę przejmowania i zagospodarowywania zabytków architektury, których aktualne wykazy są w posiadaniu wojewódzkich konserwatorów zabytków. Zabytek bez właściciela popada w ruinę, jest dewastowany i